

1. אלהים בן אלהים

במדבר סיני וגו'. וז"ל דרשו (במד"ר פ"א) לבנות יקרות כפסוק זה, ונשאר להעיר למה לא השנה ה' מדותיו והכפר בשעור הדברים, כי קשהזכיר הודעת המקום ואחר כך הזכיר פרט המקום ואמר באהל מועד, וכשהזכיר הודעת הזמן הקדים זכרון פרט הזמן ואמר באחד לחודש השני ואחר כך הזכיר מחברת כללות הזמן ואמר בשנה השנית.

ונראה כי הכתוב ארבעה השפיל לדבר בשעור שנה, והוא על דרך אומנם (כ"ד פס"ח) הנה מקום אתי שמקומו של הקדוש ברוך הוא הוא טפל לו, ולערך זה יהיה טפל כל המקום לגבי המקום אשר חונה שם האלהים, ומעשה מחברת הכללות הוא אהל מועד והמקדש הוא פרט טפל לו, ולהעריך הכתוב בכונה זו סדר סמוך לזה מאמר באחד לחודש וגו' בשנה השנית, אם כן מאמר באהל מועד הוא מחברת הכללות ולזה נסדר באחרונה כסדר שנה השנית שנסדר אחר מאמר באחד לחודש, ונדע בפה הוא מפלג מקום אשר ה' שם משה שמצינו שב' אמות שבין בני הערון עמדו ונחיים ס' רבוא של ישאל (כ"ד פ"ה), הרי שהגם שהוא לעין מועט הוא מרבה לצד השוכן בו ברוך הוא:

2. אלהים בן אלהים

ישעו לי מקדש וגו'. צריך לדעת למה קראו מקדש ותכף חזר בו וקראו משכן דכתיב את תבנית המשכן. ונראה כי אומרו ועשו לי מקדש היא מצות עשה כוללת כל הזמנים בין במקדש בין בבניסין לארץ בכל זמן שיהיו לעשותן שם לדורות, וצריכין היו ישאל לעשותן אפילו בגלות אלא שמצינו שחסר ה' כל המקומות מצת שובנה בית המקדש באומרו (דברים י"ב ט) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, ולזה לא אמר ועשו משכן שיהיה נשמע שעל אותו זמן לבד נאמרה מצוה זו. ואחר שאנה דרך כלל אמר פרט הנעשה במקדש שאינו מקום לבנות בו בנין אבנים שייעשה משכן פסדר האמור. ותמצא שכתב ויבנים פס"א מהלכות בית הכמורה מצות עשה לעשות בית לה' דכתיב ועשו לי מקדש עד כאן, וטעמו הוא משני הלשון כמו שכתבנו.

דבריו סני באלה אלה / רצו ונסו

3. אלהים בן אלהים

עוד יש להעיר אומרו ביום השביעי משמע כי ביום השביעי עשה מלאכה וכלה אותה ואינו כן כי ביום הששי הוא שכלה, והגם שרבותינו ז"ל הרגישו לתקן זה ואמרו וזה לשונם (כ"ד פ"י) ובי שמעון אומר בשר נדם אינו יודע וכו' ע"כ, עם כל זה תבת ביום אינה מדקדקת ולפי דבריהם פרוש הוא באלו ביום. והאמת כי דבריהם דברי אמת אלא עוד יש לאלה מלין וכפשיש יפוצץ:

ונראה שכתבנו הכתוב לומר על דרך אומנם ז"ל (תגי' יב) כי העולם הזה רופף ורועד עד שבאה שבת ונתקנים העולם ונתמסד. והכונה הוא כי ביום שבת ברא ה' נפש העולם והוא סוד אומרו וביום השביעי שבת וינפשו הגם שחכמינו ז"ל (פ"ה טו) דרשו בין שיצא שבת וינפשו, אין זה אלא דרך דרש שדרשו מאומרו וינפשו ולא אמר ונפשו דרשו כי נתפנן הכתוב לרמוז בין שיצא שבת וי שבת וינפשו אכל משמעות שפט הכתוב אינו יוצא ממנה שנתפנן לומר בין ששבת פרוש בא שבת וינפשו פרוש נשפע החיובי בכל הנבואים כי קדם השפעת לא היה נפש לכל הנבואים. וכן מצאנו לרז"ל בספר הקדוש זהר התורה (תוריע מד.) שנתנו טעם למצות ה' למול ביום השמיני ושלא לקרב קרבן לה' עד יום החי' כי הטעם הוא עד עבור עלי יום השבת ויהיה בעל נפש. והוא שאמר הכתוב ויכל אלהים וגו', פרוש שכלה ה' באמצעות יום השביעי מלאכתו וזו ופרש מה הוא מלאכתו שכלה לא שהיה חסר דבר מעשותו ועליו הוא אומר ויכל אלא הפנה היא אשר עשה פרוש הפלגה ששכר עשה צדן היתה חסרה דבר הפעמידי ובאמצעות יום השביעי בו נגמר הענין. ובה נתישב מה שדרקדקנו. גם כזה הנותנו למצא בתורה בריאת יום השביעי עצמו כדרך שהודיעה אותנו התורה בריאת יום ביומו דכתיב ויהי ערב וגו' הרי זה מגיד הנות הערב והנות הבקר וקאן לא מצינו שהודיע בריאת יום זה, ולדרכנו הרי הוא אמור.

4. אלהים בן אלהים

עוד יתבאר על פי דבריהם ז"ל (פ"ה ט"ו.) שאמרו שביום שבת באה נשמה יתרה לישאל כרמיו באומרו שבת וינפשו. והוא סוד הנעלם שלא גלה ה' לאמות באומנם ז"ל (שם) נשמה יתרה לא אודיענהו, והעירותי בצפינו של דבר בפה שהקשו במקרא על הודעת שבת לאמות שאם לא אודיענהו לא לעשו עולה ואמרו שבת אודיענהו נשמה יתרה לא אודיענהו ע"כ, וקשה ולמה לא יבואו בטענה גם כן ויאמרו אם היה מודיעם נשמה יתרה היו מקבלין שבת ולא לעשו עליה, ונראה כי לזה נתקמו רבותינו ז"ל ואמרו (שבת י"ו) מתנה טובה וכו' פרוש כי אין דבר זה אלא בגדר מתנה אשר נהרצה ה' לתת לעמו ואינה שוכר שיבואו בטענה האמות כנזכר כי אין דרך לומר למה לא נתת לנו מתנה גם אנהנו, עוד תמצא כי דבר קבולו ישאל עליהם שמירת שבת קדם נתינת נשמה יתרה, ומעשה עגוש יעשו כל האמות על השבת ועינינו ראות, וענין נשמה זו היתה רמזו מקומה רבותינו באומנם מתנה טובה בבית גנוי וידוע הוא מקום הנקרא גנוי הפלך שהוא בחינת עולם עליו ונשמה זו מחצבה שם היא ולזה נקרא שבת באומנם ושבת שמה ששם העולם שפגנו היא שנקרא עולם שכלו שבת (ה"ה ל"א.) ועולם זה אין בו עצבות ועליו לא בא דבריהם בו אלא ענג ושמחה, ולזה צוה ה' להרחיק ביום שבת כל אותם בחינות החל המלאכה והענוי כי באחת מהנה תגזל הנשמה משבת בנרבי איש, ולזה תמצא שיעקר אסור אהבת מלאכות שבת באר ה' שהם במחשבה באומנם (פ"ה י"ג.) מלאכת מחשבת אסרה תורה, ואפילו דבור של חל אסור (שבת ק"ג:) דכתיב (ישעיה ג"ח) מפצוא חפצך ודבר דבר, והכל לצד תוספת נשמה העליונה לעשות לפניה פסדר עולם שבאה מפנה, והוא מה שאנה ה' באמרו ושמרו בני ישראל את השבת פרוש נשמה הנקראת שבת ותכלית שמירה זו היא השבת עולם ששמו שבת, והוא אומרו לעשות את השבת, ונדע כי מן הנקבע החלטי ששיג אדם צלות לעולם העליון וזאת באמצעות השבת ענין מפנה בהיותו בעולם הזה, ולזה אם לא ישיגו ישאל בחינת נשמה זו אין בהם יכלת לעמד בגדר עליון. והוא אומרו לעשות את השבת

פרוש שבאמצעותו תעשו לכם את השבת שתוכלו השג עמוד שם ולהתענג נפשם בגנוי עליון, ואמרו לדורכם כי שם יתקצו כל דורות בני ישאל שהיא בחינת עולם הקא:

5. הרי תקראו א"ב סבת א"א' א' 49-50

אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא. בשעה שהדורות מקולקלים וצריך לסעדם בדרכי תורה להורותם בדרך ד' הטובה והישרה, צריך שתהיה השקפה של המדריכים הקדושים פונה תמיד אל התורה, אל החיים שבביהמ"ד, משם יראו יפה איך החיים צריכין להיות ועל פיהם יסודרו. אמנם אם יצרח לזה אדם ג"כ השקפה מצד מציאות החיים המקולקלים בשוק, בזה ישחית הכונה. כמו שהרופא צריך להשקיף לרפא החולים מצד הנקודה של חכמת הרפואה, לא מצד הרצון של החולים שהשחיתו בריאותם כשביל הנהגתם הרעה כהליכות חיייהם. ע"כ זאת הסכימו כולם, כי הנכנס יכנס והיוצא אל יצא. כלומר רק איך שיוכרע דבר זה מצד עומק חכמת התורה, שכוללת הכל והיא מוליכה לדרך הישרה והנכונה, צריכים להסתכל בזה, ולא יצא היוצא להסתכל ג"כ איך ראוי דבר זה להיות נדון מצד החיים שחזן לביהמ"ד, שבראותו הקלוקלים הרבים והנסיות הרבות שבלב העם להפקרות ולשילוח תאוה וחפצם בשמחת הוללות, יפול עליו לבבו וידמה שאי אפשר כלל להנהיג באומה חיי שמחה של טהרה ושל תעודה קדושה. אבל אין הדבר כן, כי צריך לדעת שימין ד' רוממה, ואין שהחיים צריכין להיות בצביונם ע"פ התורה שרוחה הולך בביהמ"ד, כן יקבלו ישראל את החיים וכן יתקיים הדבר באומה. והרוצה לצאת חוץ מגדרי תורה ולהיות כאחד מעמי הארצות הוא לא יכריע מאומה על ההנהגה הכללית של כלל עם ד', שתמיד יהי עיקר האומה אותם השרידיים ההולכים בתורת ד', שמכריעים את החיים ע"פ הדרכתה של תורה. ע"כ חלילה שישפיעו החיים שחזן לביהמ"ד בקלקולם על כח חיתוך ההלכות וההדרכות הצריכות לצאת דוקא מביהמ"ד מקום התורה. ע"כ הנכנס יכנס וישאב רוח דעת מביהמ"ד והיה בכניו, והיוצא אל יצא, צריך אמנם לענין התורה והדרכתה לדעת ערך החיים ותביעותיהם האמתיות בצרכים הראויים המביאים את הטובה השלמה לעולם, אבל לא להיות נפעל מסדרי החיים המקולקלים מצד היותם כך בפועל באשמת נפילת הדורות, וחלילה לערב אותם בצד מה בהכרעת עניני תורה והנהגות כלליות באומה, שהיא עם קדוש לך, היוצא אל יצא, מי שדרכו להסתכל בחיים ולדעת על פי עיניו איך לזק דבברי התורה, אל יצא הפעם, כי רק למען דעת את הקלוקלים שבחיים, להשכיל איך לגודרם, ראוי לצאת גם בשעה שהחיים מקלקלים דרכיהם, אבל לצאת אליהם בעת המנין למטרת הכרעה מעשית לחילה, בזאת ההנהגה תפוג תורה ויצא משפט מעוקל. ע"כ הפעם בעת המנין וההכרעה היוצא אל יצא